

Korpusna raziskava rabe vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev v prevodih iz angleščine in italijanščine

Nataša Hirci in Tamara Mikolič Južnič

Abstract

The article discusses the frequency and use of co-ordinate connectors expressing cause/reason and clarification/explanation, which are particularly interesting for contrastive studies, as their role in different languages bears a significant influence on translation choices. The main goal of the study is to establish if and where the differences in the use of these linguistic elements occur in translations from English and Italian into Slovene. A corpus approach is applied, making use of *Spook*, the first Slovene translational corpus, where a corpus of Slovene original texts and two of its parallel subcorpora, i. e. EN-SL and IT-SL, comprising Slovene translations from English and Italian respectively were employed. The analysis of connectors translated into Slovene and their equivalents in original English and Italian texts is followed by a comparison of their use in original Slovene texts. Correlation of results helps determining the diverging points in original and translated Slovene, as well as the differences and similarities between the three languages observed with regard to the analysed connectors. Some connectors (*namreč* and *sicer*) are singled out due to their polysemy. The results show that a considerable number of connectors are added in Slovene translated texts where no connector is present in the originals, the reason for which might be found in explicitation, although the comparison with original Slovene texts does not give conclusive proof.

Ključne besede: prevajanje v materni jezik, prevajanje v tuji jezik, vzročni in pojasnjevalni povezovalci, korpusni pristop

1 UVOD

V zadnjem desetletju lahko v Sloveniji opazimo živahen razmah kontrastivnih in drugih raziskav, ki so bile osnovane na korpusni metodologiji (prim. Gorjanc 2005, Grad 2010, Hirci 2012, Mikolič Južnič 2011, Schlamberger Brezar 2011, Vintar in Fišer 2009, Vintar 2010 in mnoge druge). Zaradi obširnosti področja in številnosti z njim povezanih vprašanj pa je bilo le malo pozornosti posvečene kontrastivnim študijam povezovalcev, čeprav imajo prav povezovalci izrazito pomembno vlogo z vidika kohezije (prim. Halliday in Hasan 1976), saj izražajo eksplicitne logične ali semantične povezave med deli besedila (Balažič Bulc in Gorjanc 2009). Poleg tega se elementi kohezivnosti pogosto spreminjajo pri prevajanju iz enega v drug jezik (prim. Blum-Kulka 1986), funkcijske besede, med katerimi so tudi povezovalci, pa so eden izmed znakov, po katerih se prevedena besedila lahko avtomatsko loči od izvirnih, saj njihova raba pogosto odstopa od ustaljene norme v ciljnem jeziku (prim. Baroni in Bernardini 2005). Študija na tem področju se torej zdi prepotrebna tako z vidika razumevanja fenomenov, ki naj bi bili značilni za prevedena besedila, kot tudi za izboljšanje kakovosti prevodov zlasti pri poučevanju prevajanja.

Med pomembnejše študije z različnimi jezikovnimi pari v kombinaciji s slovenščino sodijo npr. Balažič Bulc (2010), Jurko (2007), Schlamberger Brezar (2013). Edini avtoricam znani korpusni študiji za kombinacijo angleščina-slovenščina sta razpravi o pojavljanju povezovalca *namreč* v prevodih iz angleščine (Hirci 2013) ter razprava o medstavčnem in medpovednem *in* (Pisanski Peterlin 2010), medtem ko za par italijanščina-slovenščina zaenkrat še ni bilo opravljenih tovrstnih raziskav.

Korpusna metodologija se kar sama ponuja kot idealno orodje za raziskovanje kontrastivnih pojavov, še posebej vzporedni in primerljivi korpusni viri (prim. Baker 1995, Bowker 2001, Malmkjær 1998, Williams 1996, Zanettin 2002), ki omogočajo hkratno raziskovanje izvirnika in njegovega prevoda in tako osvetljujejo specifične jezikovne, tipološke in kulturološke razlike med obravnavanimi jeziki. Eno od temeljnih načel korpusnega pristopa je namreč to, da jezika ne raziskujemo zgolj intuitivno, temveč lahko opazujemo velike količine avtentičnega jezika, saj korpusni viri nudijo empirične podatke o rabi raziskovanih jezikovnih struktur (prim. na primer, Halliday 1993, Sinclair 1997, Tognini-Bonelli 2001).

Prevodoslovni korpus *Spook* (Vintar 2013) predstavlja odličen vir novih raziskovalnih možnosti, zato smo raziskavo pogostosti in rabe prirednih vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev osredinili prav na ta korpusni vir. V prispevku želimo torej po eni strani primerjati pojavljanje izbranih pojasnjevalnih in vzročnih prirednih povezovalcev v prevodih iz angleščine in italijanščine v slovenščino ter preveriti, kateri elementi se v izvirnih besedilih nahajajo na mestih, kjer je v

slovenskih prevodih uporabljen izbrani povezovallec, po drugi strani pa preveriti pojavljanje teh povezovalcev v izvirnih slovenskih besedilih in te podatke primerjati s pojavljanjem v prevodni slovenščini. Izhajamo iz hipoteze, da pri rabi povezovalcev v obravnavanih jezikih prihaja do razlik, ki se zaradi transfera in/ali eksplicitacije odražajo v prevedenih besedilih in zaradi katerih bo prevodna slovenščina v tem oziru nekoliko drugačna od tiste v izvirnih besedilih. V analizi kontrastivno primerjamo več kot dva jezika, kar je razmeroma redek pristop, katerega dodana vrednost je prav v dejstvu, da izsledki zanesljivo niso vezani na posamezen jezikovni par. Poleg tega je to ena redkih medjezikovnih študij, ki izhaja iz slovenskega jezika, kar delno pojasnjuje tudi nedorečenost kategorije povezovalcev, ki je opisana v naslednjem razdelku.

2 POVEZOVALCI OZ. KONEKTORJI

Kot sta poudarila že Halliday in Hasan (1976), sodijo povezovalci oz. konektorji med kohezivna sredstva, saj ustvarjajo vezi prek svojega pomena in funkcije v besedilu in eksplicitno izražajo povezave med manjšimi segmenti besedila. Sicer izraza povezovalci in konektorji¹ in povezani izraz vezniki različni slovenski avtorji opredelijo nekoliko drugače. Gorjanc (1998: 367), na primer, se naslanja na Dijka (1977) in za konektorje podaja obširno definicijo, v kateri zajema »/s/kupino tipičnih izrazov različnih skladenjskih oz. oblikoslovnih kategorij, ki v besedilu izražajo medstavčna in medpovedna razmerja ali razmerja med delom besedila in njegovim nadaljevanjem«. Podobno široko definicijo podaja tudi Balažic Bulc (2010: 55), ki pravi, da konektorji »s svojim pomenom napovedujejo odnose med sestavnimi deli besedila in na ta način prejemniku olajšajo »pravično« razumevanje besedila«. Schlamberger Brezar (npr. 2007) pa povezovalce razločuje od veznikov, pri čemer so prvi definirani pragmatično, drugi pa sodijo na raven skladenjske analize. Toporišič (1991: 369–383), po drugi strani, o veznikih govori s skladenjskega vidika in omenja priredna in podredna razmerja, kjer so nekateri vezniki lahko tipični samo za eno vrsto razmerij, spet drugi pa se lahko uporabljajo v različnih vrstah zvez, pri čemer se mnogi lahko uporabljajo v več vrstah priredja ali podredja in jih zato imenuje večfunkcijski vezniki.²

V pričujoči raziskavi se sicer osredotočamo na medstavčna razmerja in z izrazom povezovalci, podobno kot Balažic Bulc (2010), mislimo predvsem na tiste izraze, ki povezujejo dve sosednji izjavi.³ Ker gre za obsežno področje, smo se omejili zgolj na dve vrsti povezovalcev, ki se pojavljajo v vlogi istovrstnega veznega

1 Poimenovanje konektor najdemo tudi v Pisanski Peterlin (2007).

2 Poglobljene slovenistične razprave o členkih, vezniških zvezah, besedilnih konektorjih in besedilnih povezovalcih lahko najdemo še v Černelič (1991, 1993), Jakop (2000), Smolej (2004) in Skubic (1999).

3 Za obširnejšo in bolj poglobljeno razpravo o razlikah med povezovalci in vezniki ter prevodoslovno analizo teh jezikovnih sredstev v slovenskem in francoskem jeziku prim. Schlamberger Brezar (2009).

elementa in ki jih zaradi praktičnosti poenostavljeno uvrščamo v dve kategoriji: pojasnjevalne in vzročne. Natančna razmejitev med obema kategorijama sicer ni vedno mogoča, saj nekateri izmed pripadnikov lahko opravljajo obe funkciji: sosednji izjavi lahko povezujeta v pojasnjevalno ali vzročno-posledično razmerje. Za potrebe analize smo pri naboru in kategorizaciji oblik sledili Toporišiču (1991), ki priredne povezovalce razdeli v dve večji skupini, tako da loči **vzročne** (*zakaj, kajti, saj, namreč, sicer*), ki nekako poudarjajo razloge ali motive za vsebino glavnega dela vezniške zveze ali jih dodatno utemeljujejo, in **pojasnjevalne** (*namreč, tj, to je, in sicer, to se pravi, sicer, in to, kakor*). Povezovalci lahko jedro povedi namreč pojasnjujejo vzročno, torej delujejo vzročno ali kavzalno (prim. *kajti, namreč, saj, sicer, zakaj*) ali ga pa izrazijo z drugimi besedami, torej delujejo pojasnjevalno ali eksplikativno, kjer spremni del vezniške zveze samo z drugimi besedami pove to, kar je nekako bolj splošno že izraženo v samem jedru (predvsem *in sicer, in to, to je, tj., to se pravi, tudi namreč*). Informacij o pomenskih, pragmatičnih ali funkcijskih razlikah med posameznimi povezovalci je na voljo izredno malo. Toporišič (1991: 380) na primer opozarja, da je pojasnjevalni *kakor* zastarel, kar je potrdila tudi predhodna analiza korpusa *Spook*, zato je bil v nadaljevanju izključen iz raziskave. V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika, SSKJ* (Bajec in sod., 2000) lahko najdemo krajše pomenske razlage teh jezikovnih elementov, obenem pa so navedeni tudi nekateri primeri rabe. Tako je pri geslu *in sicer* pojasnjeno, da se uporablja z vejico za dopolnjevanje ali pojasnjevanje že prej povedanega, skorajda identična razlaga pa se pojavlja pri vseh pojasnjevalnih povezovalcih. Podobno se dogaja za vzročne povezovalce, kjer pri geslu *kajti* najdemo pojasnilo, da je veznik, ki se v vzročnem priredju uporablja za utemeljevanje, pojasnjevanje prej povedanega, pri ostalih pa prav tako bolj ali manj enake podatke. Žal v slovenskem prostoru torej še vedno manjka teoretično bolj poglobljena in nazorna razmejitev med temi jezikovnimi sredstvi, ki bi raziskovalcu bila v pomoč tako pri raziskovanju znotraj enega jezika kot pri kontrastivni analizi več jezikov. Tudi zaradi tega se v tem prispevku zavestno izogibamo natančne razmejitve med posameznimi povezovalci in njihovimi vlogami; opazujemo jih predvsem kot skupino in zlasti s kontrastivnega vidika, saj je ključno vprašanje, na katero želimo odgovoriti, ali pri tovrstnih kohezivnih sredstvih prihaja do morebitnih razlik med jeziki v obravnavi in ali je te razlike (in razloge zanje) mogoče identificirati ter do neke mere predvideti in s tem predlagati profesionalnim in drugim uporabnikom jezika, kako ravnati v danih situacijah.

3 ZASNOVA RAZISKAVE

Raziskava temelji na korpusu *Spook*, prvem slovenskem prevodoslovnem korpusu besedil, ki je med leti 2009 in 2011 nastal v okviru raziskovalnega projekta *Slovensko prevodoslovje – viri in raziskave* na Oddelku za prevajalstvo na Filozofski fakulteti

v Ljubljani⁴ v partnerstvu z Odsekom za tehnologije znanja na Institutu Jožefa Stefana in ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije pod šifro J6-2009-0581. Korpus zajema 95 leposlovnih del, in sicer podkorpus 23 izvirnih slovenskih romanov ter štiri podkorpuse izvirnih literarnih del v tujih jezikih (angleščini, francoščini, italijanščini in nemščini) in njihove slovenske prevode (prim. Vintar 2013). Vsi deli korpusa so oblikoskladenjsko označeni, medtem ko so vzporedni deli korpusa tudi stavčno poravnani. Tabela 1 prikazuje statistične podatke tistega dela korpusa, ki je bil uporabljen v naši raziskavi, torej izvorna slovenska besedila ter angleško-slovenski in italijansko-slovenski podkorpus.

Tabela 1: Predstavitev sestave korpusa *Spook*.⁵

podkorpus <i>Spook</i>	mio. pojavníc	mio. besed	enot	od	do
angleški	1,16	0,97	9	1992	2007
prevodi iz angleščine	1,15	0,92	9	2002	2008
italijanski	0,49	0,41	7	1992	2001
prevodi iz italijanščine	0,48	0,39	7	1999	2004
izvirno slovenski	1,64	1,34	25	1996	2006

Podkorpus slovenskih izvirnih besedil (SL-SL) obsega 1.644.967 besed; vzporedni angleško-slovenski podkorpus (EN-SL) vsebuje 2.308.870 pojavníc, od tega 1.160.451 v angleškem delu in 1.148.419 v slovenskem delu; italijansko-slovenski podkorpus (IT-SL) pa šteje 965.434 pojavníc, in sicer 486.843 v italijanskem delu in 478.591 v pripadajočem slovenskem delu. Tako izvorna slovenska besedila kot tudi prevode v slovenščino so ustvarili materni govorniki slovenščine.

Raziskava je potekala v več fazah in je delno vključevala avtomatsko, delno pa ročno metodo analize. S pomočjo konkordančnika CUWI,⁶ ki je prav tako nastal v okviru zgoraj omenjenega projekta, smo avtomatsko izluščili vse pojavitve izbranih povezovalcev (*zakaj, kajti, saj, sicer, namreč, to je, in sicer, in to, tj., to se pravi*) v vseh treh podkorpusedih. Grobe rezultate smo nato prečistili šuma oz. nepravilnih primerov, kjer je šlo bodisi za napake pri avtomatskem označevanju korpusa bodisi za primere, kjer je isto zaporedje črk dejansko imelo drugačen pomen in ni šlo za povezovalce (kar se je dogajalo zlasti pri *in to in to je*). V naslednjem koraku smo primere iz vzporednih korpusov ročno analizirali z vidika struktur, ki so se pojavljale v izvirnih besedilih na mestih, kjer je v slovenščini bil kateri od obravnavanih povezovalcev. Tako pridobljene informacije smo združili v makro kategorije glede na vrsto povezovalca v izvirnem jeziku oz. glede na drugo strukturo, ki se je pojavljala. Rezultate za korpusa EN-SL

⁴ Vodja projekta izr. prof. dr. Špela Vintar

⁵ Več o tem na <http://nl.ijs.si/spook/>.

⁶ <http://nl.ijs.si/cuwi>

in IT-SL smo najprej primerjali med sabo, da bi ugotovili, ali (in v kolikšni meri) je pojavljanje obravnavanih povezovalcev v prevodni slovenščini odvisno od izvirnega jezika, nato pa še s podatki, pridobljenimi iz korpusa SL-SL, da bi preverili, ali slika, ki nam jo nudi prevodna slovenščina, odstopa od zakonitosti, ki so značilne za izvirna slovenska leposlovna besedila. Izsledki so predstavljeni v nadaljevanju.

4 REZULTATI IN DISKUSIJA

Na podlagi zgoraj opisane metodologije najprej predstavljamo število vseh pojavnih pojasnjevalnih in vzročnih povezovalcev ter njihovo pogostnost na 100.000 pojavnih v dveh obravnavanih podkorpusih korpusa *Spook*, EN-SL in IT-SL. V primerjavi slovenskih prevodov in izvornikov v angleščini in italijanščini se je izkazalo, da so bile s pojasnjevalnimi in vzročnimi povezovalci prevedene naslednje kategorije elementov:

1. brez povezovalca (dodajanje v slovenskem prevodu),
2. pojasnjevalni povezovalec,
3. priredni vzročni povezovalec,
4. podredni vzročni povezovalec,
5. vezalni povezovalec,
6. posledični povezovalec,
7. ločni povezovalec,
8. drugo.

Podrobneje bodo kategorije predstavljene v naslednjem razdelku skupaj s primeri. V nadaljevanju primerjamo podobnosti in razlike pri pojavljanju obeh vrst povezovalcev v analiziranih podkorpusih. Posebej se posvečamo dvema povezovalcema, *namreč* in *sicer*, ki sta najbolj izrazito večpomenska in sodita v obe obravnavani kategoriji. Na koncu primerjamo podatke prevodnega korpusa s podatki, pridobljenimi za izvirna slovenska besedila.

Ker se *tj.* ne pojavi v korpusu niti enkrat, *to se pravi* pa le v italijansko-slovenskem korpusu (4 primeri), smo ta dva povezovalca spustili iz nadaljnje raziskave. Prav tako smo iz obravnave spustili *kakor*, ki je stilno zelo zaznamovan, kot je že bilo omenjeno v 2. razdelku.

4.1 Vzročni in pojasnjevalni povezovalci v podkorpusu EN-SL

V prevodih iz angleščine je bilo skupno prisotnih 1.449 primerov vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev (oz. 126,17 na 100.000 pojavnih). Tabela 2 prikazuje

število pojavitev povezovalcev v izvirnih besedilih (preračunano na 100.000 pojavnic), združenih glede na tip slovenskega povezovalca, ki se je pojavil kot njihova ustreznica v prevodu: posebej so navedeni vzročni povezovalci in pojasnjevalni povezovalci, poleg tega sta ločeno od teh navedena še *sicer* in *namreč* (ki sta iz prejšnjih dveh kategorij izvzeta), v zadnjem stolpcu pa še skupni podatki za posamezno kategorijo ustreznic iz izvirnih besedil.

Tabela 2: Vzročni in pojasnjevalni povezovalci v podkorpusu EN-SL: združeni podatki po kategorijah, preračunani na 100.000 pojavnic.

	vzročni p.	pojasnjevalni p.	sicer/namreč	vsi
brez povezovalca	43,62	7,84	18,37	69,83
pojasnjevalni p.	0	1,39	0,43	1,83
priredni vzročni p.	24,9	0	3,57	28,47
podredni vzročni p.	15,76	0	1,04	16,81
vezalni p.	0	0,87	0	0,87
posledični p.	0,09	0	0	0,09
ločni p.	0	0	5,14	5,14
drugo	1,04	0	2,09	3,13
skupaj	86,8	8,71	30,64	126,17

Tabela 3 prikazuje absolutno število pojavitev posameznih povezovalcev glede na kategorijo elementa, ki se je na njihovem mestu pojavljal v izvirnih besedilih. Za boljšo primerljivost z ostalimi podkorpusi so v oklepaju dodani še podatki o pogostnosti teh povezovalcev na 100.000 besed.

Tabela 3: Vzročni in pojasnjevalni povezovalci v podkorpusu EN-SL: absolutne vrednosti (in pogostnost, preračunana na 100.000 besed).

Vzročni in pojasnjevalni povezovalci v slovenskih prevodih										
ustreznice v izvirnih besedilih	in sicer	in to	namreč	to je	kajti	saj	sicer	zakaj	vsi	
brez povezovalca	43 (3,74)	47 (4,09)	76 (6,62)	0	79 (6,88)	422 (36,75)	135 (11,76)	0	802 (69,84)	
pojasnjevalni p.	12 (1,05)	0	5 (0,44)	4 (0,35)	0	0	0	0	21 (1,84)	
priredni vzročni p.	0	0	41 (3,57)	0	238 (20,72)	34 (2,96)	0	14 (1,22)	327 (27,25)	
podredni vzročni p.	0	0	11 (0,96)	0	91 (7,92)	90 (7,84)	1 (0,09)	0	193 (16,81)	
vezalni p.	0	10 (0,87)	0	0	0	0	0	0	10 (0,87)	
posledični p.	0	0	0	0	0	1 (0,09)	0	0	1 (0,09)	
ločni p.	0	0	0	0	0	0	59 (5,14)	0	59 (5,14)	
drugo	0	0	5 (0,44)	0	2 (0,17)	8 (0,70)	19 (1,65)	2 (0,17)	36 (3,13)	
skupaj	55 (4,79)	57 (4,35)	138 (12,02)	4 (0,35)	410 (35,70)	555 (48,33)	214 (18,63)	16 (1,39)	1.449 (125,56)	

V analiziranem korpusu je na splošno opaziti veliko večje število vzročnih povezovalcev v primerjavi s pojasnjevalnimi, ki jih je skoraj 10-krat manj.⁷ Med tipi izvirnih elementov, ki smo jih zasledili, je daleč najbolj množičen fenomen dodajanje slovenskih povezovalcev na mestih, kjer v izvirnih besedilih ni nobenega eksplicitnega povezovalnega elementa, kot vidimo v primeru 1 (in to ne glede na tip povezovalca).

- (1) a. /.../ *ne bi mogla zanikati nečesa: in sicer, da ima Malfoy nedvomno nekaj za bregom /.../*
 b. /.../ *would not be able to deny one thing: Malfoy was definitely up to something /.../*

Pojasnjevalni povezovalci se pojavljajo kot izvirne ustreznice izključno pri slovenskih povezovalcih enakega tipa (primer 2); podobno se (priredni in podredni) vzročni povezovalci pojavljajo tam, kjer imamo slovenske prevode z vzročnimi povezovalci (primer 3 za priredni vzročni povezovalac). Prav tako edini primer, kjer se v izvirnem besedilu pojavi (priredni) posledični povezovalac, v slovenščini vsebuje vzročni povezovalac (primer 4). Nekateri vezalni povezovalci v izvirnikih so bili prevedeni s pojasnjevalnim povezovalcem (primer 5), med ostalimi elementi, združenimi v kategorijo Drugo, pa so poleg primerov z različnimi prislovi najpogostejši primeri s protivnim povezovalcem v angleškem izvirniku (primer 6), ki pogosto vsebujejo eliptično obliko (tipičen izpust osebka in glagolske oblike.)

- (2) a. *V postelji je ostala teden dni – to je vse dotlej, dokler se ni počutila /.../*
 b. *She stayed in bed a week – that is, until she felt she could manage the struggle ahead /.../*
- (3) a. */.../ je prebral sedemnajsto ime na seznamu; kajti bržkone ne bo nikoli pozabil imena /.../*
 b. *He looked again at the seventeenth name on the list: for he was never likely to forget the name /.../*
- (4) a. */.../ našel sklepnik in ga izročil Učitelju, saj bo s tem Cerkev dobila tisto /.../*
 b. */.../ finding the keystone and giving it to the Teacher so they could recover what the brotherhood had /.../*
- (5) a. *Še eno samotno popotovanje, in to najhujše.*
 b. *Another lonely journey, and the worst.*
- (6) a. */.../ in blatom, nekoliko je šepal, sicer pa mu ni bilo hujšega.*
 b. *He had barely stood up, however, when a door opened and Hagrid squeezed through it, his face covered in mud and blood, limping a little but miraculously alive.*

⁷ Ker sta *sicer* in *namreč* večpomenska, ju bomo, kot že omenjeno, obravnavali posebej v nadaljevanju.

4.2 Vzročni in pojasnjevalni povezovalci v podkorpusu IT-SL

V podkorpusu IT-SL je bilo skupno 1.061 primerov vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev (oz. 221,69 na 100.000 pojavnic). Podobno kot zgoraj za podkorpus EN-SL, tabela 4 prikazuje vzporedne podatke za podkorpus IT-SL, združene po kategorijah slovenskih povezovalcev, ki so zaradi neposredne primerljivosti preračunani na 100.000 pojavnic. *Sicer* in *namreč* sta prav tako kot zgoraj zaradi svoje večpomenskosti navedena posebej.

Tabela 4: Vzročni in pojasnjevalni povezovalci v podkorpusu IT-SL: združeni podatki po kategorijah, preračunani na 100.000 pojavnic.

	vzročni p.	pojasnjevalni p.	sicer/namreč	vsi
brez povezovalca	33,22	6,89	29,46	69,58
pojasnjevalni p.	0,84	0,63	1,88	3,34
priredni vzročni p.	0	0	0	0
podredni vzročni p.	98,62	0	12,54	111,16
vezalni p.	3,97	6,06	0,84	10,86
posledični p.	0,42	0	0	0,42
ločni p.	0	0	0,42	0,42
drugo	18,6	0,84	6,48	25,91
skupaj	155,67	14,42	51,62	121,69

V tabeli 5 so navedeni podrobni rezultati o pojavitvah povezovalcev v podkorpusu IT-SL, tako z absolutnimi pojavitvami kot v obliki pogostnosti na 100.000 besed (v oklepaju).

Tabela 5: Vzročni in pojasnjevalni povezovalci v podkorporusu IT-SL: absolutne vrednosti (in pogostnost, preračunana na 100.000 besed)

ustreznice v izvornih besedilih	Vzročni in pojasnjevalni povezovalci v slovenskih prevodih										
	in sicer	in to	namreč	to je	kajti	saj	sicer	zakaj	vsi		
brez povezovalca	8 (1,67)	24 (5,02)	61 (12,75)	1 (0,21)	0	159 (33,22)	80 (16,72)	0	333 (69,59)		
pojasnjevalni p.	2 (0,42)	0	7 (1,46)	1 (0,21)	0	4 (0,84)	2 (0,42)	0	16 (3,35)		
priredni vzročni p.	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
podredni vzročni p.	0	0	24 (5,02)	0	16 (3,34)	455 (95,07)	36 (7,52)	1 (0,21)	532 (111,16)		
vezalni p.	5 (1,05)	24 (5,02)	2 (0,42)	0	0	19 (3,97)	2 (0,42)	0	52 (10,88)		
posledični p.	0	0	0	0	0	2 (0,42)	0	0	2 (0,42)		
ločni p.	0	0	0	0	0	0	2 (0,42)	0	2 (0,42)		
drugo	2 (0,42)	2 (0,42)	9 (1,88)	0	0	89 (18,60)	22 (4,60)	0	124 (25,92)		
skupaj	17 (3,55)	50 (10,45)	103 (21,52)	2 (0,42)	16 (3,34)	728 (152,11)	144 (30,09)	1 (0,21)	1.061 (221,69)		

Tudi v podkorpusu IT-SL so pri obeh obravnavanih tipih povezovalcev zelo pogosti primeri, kjer je v slovenščini ta element dodan in v izvirniku ni vzporednice (primer 7). Vendar v tem podkorpusu z veliko prednostjo prevladujejo vzročni povezovalci, v izvirnikih katerih prav tako najdemo (podredne) vzročne povezovalce (primer 8).⁸ Zanimivo je, da kot slovenske ustreznice italijanskih pojasnjevalnih povezovalcev najdemo tako vzročne kot pojasnjevalne povezovalce v slovenščini (za primer 9 je namenoma izbran tak, kjer je na slovenski strani vzročni, na italijanski pa pojasnjevalni povezovalec). Nekoliko bolj pogosto kot v podkorpusu EN-SL se v izvirnih primerih pojavljajo vezalni povezovalci (primer 10), pa tudi posledični povezovalci (primer 11). Bistveno več je tudi takih primerov, ki ne sodijo v nobeno izmed ostalih kategorij: med temi najdemo npr. različne vrste podrednih povezovalcev (pogojne, namerne, dopustne) in raznovrstne prislove (primer 12).

- (7) a. /.../ *a ne na vrat na nos, **saj** bi bilo videti kot beg.*
 b. *Non da un giorno all'altro, sarebbe parsa una fuga.*
- (8) a. /.../ *in obvladujem svet, **kajti** vse človekove utvare so prazne.*
 b. /.../ *e domino il mondo, **perché** ogni sogno umano è sogno breve.*
- (9) a. /.../ *pa je bilo obojih še manj, **saj** se je zlata mrzlica takrat šele začejala /.../*
 b. /.../ *non c'era quasi nessuno. **Infatti** la corsa al Far West era appena incominciata /.../*
- (10) a. /.../ *da obstaja še ena krava, **in to** ravno Gagliaudova Rosina.*
 b. /.../ *ma una vacca c'è ancora, **ed** è proprio la Rosina di Gagliaudo.*
- (11) a. /.../ *naletel nate, odurnega in zapacanega, **saj** si bil videti, kakor da bi /.../*
 b. *c'eri tu, brutto e sudicio che sembrava **che** fossi uscito da un mucchio /.../*
- (12) a. /.../ *kakor da sanjariš o čudesih Zahoda, **in to** še posebno, je šepetaje nadaljeval Pesnik /.../*
 b. /.../ *non puoi che sognare le meraviglie dell'ocaso – **specie**, continuava a mormorare il Poeta /.../*

4.3 Diskusija

Če primerjamo rezultate za analizirana vzporedna podkorpusa, opazimo določene podobnosti in nekatere izrazite razlike. V obeh podkorpusih so vzročni povezovalci bistveno pogostejši od pojasnjevalnih, kar je verjetno predvsem povezano s samo sestavo posameznih besedilnih korpusov v *Spook*-u in s pripovedno funkcijo besedil v analiziranih korpusih, kjer so vzročno-posledična razmerja navadno močno izražena. Pomenljivo je tudi dejstvo, da je v obeh podkorpusih praktično enako število dodanih povezovalcev, in sicer 69 na 100.000 pojavnic, čeprav je dejansko pogostnost

⁸ V kategoriji prirednih vzročnih povezovalcev ni primerov, saj italijanščina ne pozna prirednih vzročnih struktur, temveč le podredne vzročne povezovalce, kot je *perché* v primeru *Sono la disillusione, disse la vecchia, e domino il mondo, perché ogni sogno umano è sogno breve.*, ki je v prevodu pretvorjen v priredni *kajti*: »Razočaranje«, je odvrnila starka, »in obvladujem svet, kajti vse človekove utvare so prazne.«

povezovalcev v podkorpusu IT-SL skoraj dvakrat večja kot v EN-SL (221 proti 126 na 100.000 pojavnic). Dokaj pričakovano in zelo podobno v obeh jezikovnih kombinacijah je tudi dejstvo, da so slovenski povezovalci, ko ne gre za dodajanje, najpogosteje prevod istovrstnih povezovalcev v angleščini oziroma italijanščini. Opazni razliki med obema podkorpusoma sta predvsem dve: prva zadeva najpogostejši tip izvirne ustreznice, druga pa pojavljanje elementov, združenih v kategoriji Drugo.

V podkorpusu EN-SL se namreč s precejšnjo razliko najpogosteje pojavlja dodajanje povezovalcev v slovenskih prevodih (kar 55 % vseh povezovalcev je dodanih), medtem ko je v podkorpusu IT-SL dodanih povezovalcev le 31 % in so v tem podkorpusu v izvirnih besedilih izrazito pogosti podredni vzročni povezovalci (50 %).

V kategoriji Drugo so, kot smo omenili, združeni različni povezovalci, ki ne sodijo v nobeno izmed ostalih analiziranih kategorij in so tako redki, da se je podrobna analiza za potrebe te raziskave zdela nesmiselna. Ne glede na to izstopa podatek, da je takih, drugačnih izvirnih povezovalcev, ki se v slovenščini zlivajo z vzročnimi in pojasnjevalnimi povezovalci, v angleščini le 3 %, medtem ko jih je v italijanščini kar trikrat toliko (12 %). Vprašanje, zakaj je prišlo do takega zlitja, presega okvirje te raziskave, saj lahko vključuje zelo različne razloge, od specifičnega sloga prevajalcev do v prevodoslovni literaturi večkrat opisane težnje k standardizaciji oz. normalizaciji (prim. Toury 1995, Baker 1993).

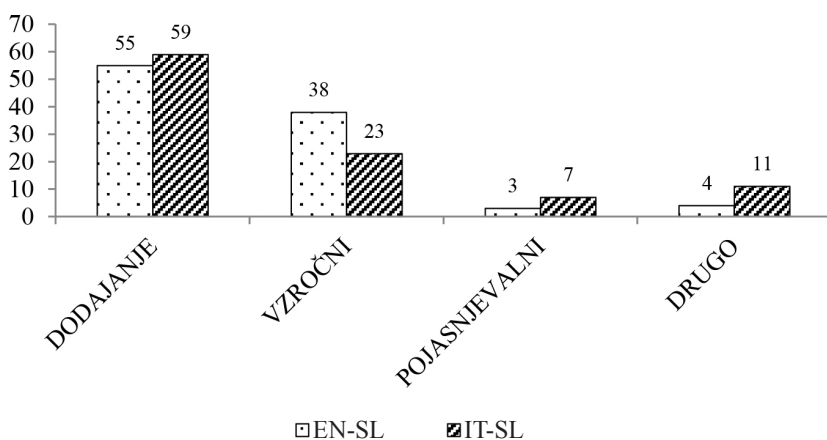
Posebej velja omeniti razliko v pojavnosti vzročnih povezovalcev *kajti* in *zakaj* (prim. tabeli 3 in 5): oba se v prevodih iz angleščine pojavljata veliko pogosteje kot v prevodih iz italijanščine (*kajti* več kot 10-krat, *zakaj* pa skoraj 7-krat pogosteje). Glavna razloga za to razliko se zdita dva: po eni strani italijanščina pozna samo podredne vzročne povezovalce in zato ni presenetljivo, da se priredni povezovalci, ki nimajo sorodne oblike v italijanščini, pojavljajo manj pogosto. Po drugi strani pa se v angleških izvirnikih pogosto pojavlja povezovalac *for*, ki tradicionalno velja za priredni vzročni povezovalac. Dodati je treba, da je večina primerov s *for* pravzaprav iz romana J. R. R. Tolkiena, *Gospodar prstanov: Dva stolpa*, kar ne preseneča, saj Tolkien v knjigi s tovrstnim besediščem skuša priklicati pridih starinskega, kar se je posrečilo tudi prevajalcu, Branku Gradišniku, ki se je odločil za prevode s *kajti*, saj na splošno *kajti* velja za bolj formalen, knjižni, morda celo zastarel izraz, ki se ne uporablja pogosto v vsakdanjem jeziku, kar velja še toliko bolj za povezovalac *zakaj*.⁹ Ob tem velja pripomniti tudi, da je morda prav zaradi želje po določenem slogovnem učinku v prevodih iz angleščine nemalokrat prihajalo tudi do dodajanja povezovalca *kajti*.

⁹ Hitra korpusna analiza npr. pokaže, da se povezovalac *kajti* v korpusu Gigafida (www.gigafida.net) pojavi približno 170-krat na milijon pojavnic, *saj* pa npr. 1.551-krat (pri čemer je treba poudariti, da se *saj* sicer pojavlja tudi v vzključni vlogi). V korpusu govornjene slovenščine GOS (www.korpus-gos.net) se *kajti* pojavi približno enako pogosto kot v korpusu Gigafida (173-krat na milijon besed, pri čemer se pojavlja izključno v javnih govornjenih besedilih, kot so televizijske oddaje, kjer gre za vsaj delno – najverjetneje pisno – vnaprej pripravljen govor), povezovalac *saj* pa se pojavi kar 3.940-krat na milijon besed, kar zgovorno kaže na njegovo prevlado. Povezovalca *zakaj* ni mogoče na preprost način testirati v omenjenih korpusih, saj se v rezultatih zlivata vprašalnica in povezovalac, število zadetkov (v Gigafidi npr. 437.371) pa je preveliko za ročno razločevanje med obema rabama.

4.3.1 *Namreč*

V nadaljevanju si bomo na kratko pogledali rabo in pogostost vzročno-pojasnevalnega povezovalca *namreč*, in sicer v angleško-slovenskem in italijansko-slovenskem podkorpusu. Bistvena značilnost tega povezovalca (kot tudi povezovalca *sicer*, ki ga bomo obravnavali v naslednjem razdelku) je, da se ga prišteva tako med vzročne kot med pojasnjevalne povezovalce, kar se odraža tudi v tipih izvirnih ustreznih, ki so bile prevedene s tem povezovalcem.¹⁰ Primerjalno gledano je v podkorpusu IT-SL na 100.000 besed bistveno več primerov z *namreč* (21,52), kot jih lahko najdemo v korpusu EN-SL (12,01). Deleži tipov izvirnih ustreznih, ki jih najdemo v obeh korpusih, so podobni glede dodajanja (55 oz. 59 %), nekoliko bolj pa se razlikujejo pri ostalih kategorijah (ki so v poenostavljeni obliki prikazani na sliki 1). Primer 13 prikazuje tipičen primer dodajanja povezovalca v slovenščini, primer 14 kaže na vzročni pomen povezovalca, primer 15 pa pojasnjevalnega v primerih, ko je tudi v izvirniku uporabljen sorodni povezovalec.

- (13) a. *Kot v večini jamajskih domov je bilo **namreč** zdravljenje vedno bolj mučno od simptomov.*
 b. *The cure, as in most Jamaican households, was always more painful than the symptoms .*
- (14) a. *Vsi se **namreč** niso hoteli bojevati na strani severa /.../*
 b. ***Perché** non tutti scelsero di combattere a fianco dei nordisti /.../*
- (15) a. *Prav Muhamad Ibn Musa al-Kvarezmī je **namreč** jasno in glasno objavil /.../*
 b. *Proprio Muhammad ibn Musa al-Khwàrزمī, **infatti**, rivela a chiare lettere /.../*

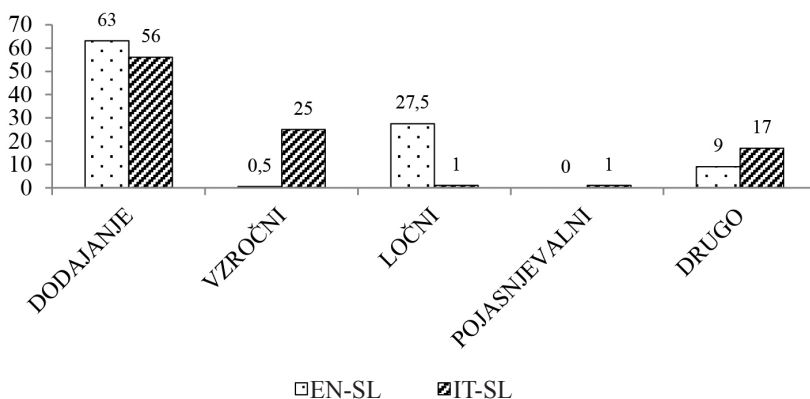
Slika 1: Deleži kategorij izvirnih ustreznih za povezovalca *namreč* (v %) v podkorpusih EN-SL in IT-SL.

¹⁰ Prim. tudi Hirci (2013), kjer so opisani rezultati podrobnejše raziskave povezovalca *namreč* in njegovih izvirnih angleških ustreznih.

4.3.2 Sicer

Za primerjavo pogledjmo še vzročno-pojasnevalni povezovalc *sicer*. Primerjalno gledano je tudi v tem primeru bistveno več primerov povezovalca *sicer* v italijansko-slovenskem podkorpusu (30,09 na 100.000 besed), medtem ko lahko najdemo le 18,63 primerov tega povezovalca v angleško-slovenskem delu korpusa *Spook*. Tudi za ta povezovalc je značilno, da se ga prišteva tako med vzročne (primer 16) kot med pojasnjevalne povezovalce (primer 17), kar se prav tako odraža v tipih izvornih ustreznici, ki so bile prevedene s tem povezovalcem, vendar ima ob tem še dodaten izrazito ločni pomen (primer 18). Kot prikazuje slika 2, se v prevodih iz angleščine v kar 63 % vseh primerov pojavlja dodajanje, medtem ko je takih primerov prevodov iz italijanščine 56 %, poleg tega pa se tudi ločni pomen povezovalca *sicer* pojavlja bistveno pogosteje kot v prevodih iz italijanščine, kar gre najverjetneje pripisati osebnemu slogu prevajalcev.

- (16) a. /.../ *da naju ne nameravate predati policiji, **sicer** bi naju odpeljali nazaj v banko.*
 b. *You obviously have no intention of turning us in. You would have driven us back to the bank.*
- (17) a. /.../ *da se kraljestvo razteza le nekaj korakov stran, **sicer** leto dni hoje, če bi vse teklo kot po maslu /.../*
 b. /.../ *che tanto il regno era a due passi, **vale a dire** a un anno di marcia, se andava bene /.../*
- (18) a. *Samo zdaj morava hitro izginiti, **sicer** bova na koncu za vse skupaj kriva...*
 b. *Now we need to get out of here, **or** we'll be blamed for this and not the good marshal.*

Slika 2: Deleži kategorij izvornih ustreznici za povezovalc *sicer* (v %) v podkorpusih EN-SL in IT-SL.

4.4 Primerjava z izvirnimi slovenskimi besedili

Tabela 6: Število vseh pojavnih pojasnjevalnih in vzročnih povezovalcev v treh podkorpusih korpusa *Spook* v absolutnih vrednostih in pojavitvah na 100.000 pojavnih.

	SL-SL		EN-SL		IT-SL	
	abs. vr.	na 100.000	abs. vr.	na 100.000	abs. vr.	na 100.000
<i>in sicer</i>	39	2,37	55	4,78	17	3,55
<i>in to</i>	368	22,37	57	4,96	50	10,44
<i>kajti</i>	256	15,56	410	35,70	16	3,34
<i>namreč</i>	290	17,62	138	12,01	103	21,52
<i>saj</i>	1264	76,84	555	48,32	728	152,11
<i>sicer</i>	663	40,30	214	18,63	144	30,08
<i>to je</i>	611	37,14	4	0,34	2	0,41
<i>zakaj</i>	611	37,14	16	13,93	1	0,20

Če primerjamo podatke o prevodni slovenščini s slovenskimi izvirniki v podkorpusu SL-SL (tabela 6), opazimo, da se določeni povezovalci pogosteje pojavljajo v izvirnih slovenskih besedilih (*in to*, *sicer*, *to je*, *zakaj*), drugi pa v prevedenih besedilih (*in sicer* v obeh vzporednih podkorpusih, *kajti* v EN-SL, *namreč* in *saj* pa v IT-SL). Povezovalac *kajti* se v prevodih iz angleščine pojavi več kot dvakrat pogosteje kot v slovenskih izvirnih besedilih, medtem ko se v prevodih iz italijanščine pojavlja zelo redko. Po drugi strani se v primerjavi s slovenskimi izvirniki prevajalci iz angleškega jezika za skoraj polovico manjkrat odločajo za rabo povezovalca *sicer*, ki ga nekoliko pogosteje najdemo prevodih iz italijanščine. Tudi ostali povezovalci se v prevodih iz angleščine pojavljajo znatno redkeje kot v slovenskih izvirnikih, medtem ko se nekateri povezovalci v prevodih iz italijanščine (na primer *in sicer*, *namreč* in še posebej *saj*) pojavljajo bistveno pogosteje.

Splošno gledano torej na podlagi pridobljenih podatkov ne moremo potrditi, da bi se v prevodni slovenščini v primerjavi z izbranim podkorpusom izvirnih slovenskih besedil povezovalci pojavljali pogosteje kljub dejstvu, da jih je velik delež v obeh vzporednih podkorpusih dodan, kar bi nas lahko navajalo na zagovarjanje teze o eksplisitaciji (prim. Blum-Kulka 1986, Baker 1996, Englund Dimitrova 1993, Klaudy 2008 in dr.). Razlogov za to je lahko več. Po eni strani so besedila, zbrana v podkorpusu SL-SL slogovno in žanrsko precej drugačna od literarnih besedil v prevodnih podkorpusih: gre za besedila, ki so napisana v bistveno bolj

pogovornem slogu, ki je blizu govornemu besedi, kjer je uporaba povezovalcev načeloma zelo prisotna. Slog prevedenih besedil je po drugi strani zelo literaren in premišljen, zato se morda globalno gledano izbrana tipa povezovalcev pojavljata nekoliko redkeje. Na to je mogoče sklepati tudi na podlagi dejstva, da se v prevodnih korpusih pogosteje pojavljajo bolj formalni povezovalci, kot je *kajti* v prevodih iz angleščine in v italijanskem delu izrazito tudi *saj*.

5 SKLEP

V prispevku predstavljamo kontrastivno analizo rabe vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev v angleščini, italijanščini in slovenščini. Zanimalo nas je predvsem, če in kje prihaja do razlik pri prevajanju prirednih povezovalcev iz angleščine in italijanščine v slovenščino. S pomočjo korpusa *Spook* smo ugotovili, da prihaja v slovenskih prevodih pogosto do dodajanja tovrstnih povezovalcev tako v prevodih iz angleščine kot v tistih iz italijanščine. Na podlagi primerov iz obeh delov prevodnega korpusa bi lahko sklepali, da pri prevajanju pogosto prihaja do eksplicitacije povezovalcev takrat, ko so prevajalci očitno presodili, da bi njihova prisotnost pripomogla k boljšemu razumevanju besedila s strani bralcev. Povezovalci sicer sodijo med kohezivna sredstva in nekatere študije (nekaj je omenjenih tudi zgoraj) so pokazale, da je za take elemente značilno, da so predmet pogoste eksplicitacije. Primerjava s podkorpusom izvornih slovenskih besedil sicer ne potrjuje naših domnevanj o vlogi eksplicitacije v prevodih, vendar je nujno poudariti že prej izpostavljeno dejstvo, da je sestava podkorpusa SL-SL, ki združuje književna dela, katerih register je večinoma bistveno nižji od registra prevodov iz angleščine ali italijanščine, gotovo močno vplivala na rezultate, saj je v besedilih, ki posnemajo govorni jezik, pogostost povezovalcev potencialno bistveno drugačna od tiste, ki bi jo zasledili v bolj primerljivih besedilih. Da bi tezo o eksplicitaciji lahko z gotovostjo potrdili, bi bilo smiselno preveriti tudi pojavljanje drugih vrst povezovalcev, predvsem pa uporabiti drugačen, bolj primerljiv korpus izvornih slovenskih besedil (prim. predhodni razdelek).

S kontrastivnega vidika smo izpostavili nekatere razlike, ki se pojavljajo med jeziki v obravnavi: italijanščina, na primer, ne pozna prirednih vzročnih povezovalcev, zato se v izvornih odsekih primerov, kjer v slovenskih prevodih zasledimo priredne vzročne povezovalce, navadno pojavljajo podredni povezovalci (kot je *perché*). V angleških prevodih je opazno višji register določenih besedil v korpusu, kar se opazi tudi po izbiri vrste povezovalcev: pogosteje se namreč pojavljata npr. *kajti* in *zakaaj*, ki veljata za izrazito formalna povezovalca. Poleg primerjave podobnosti in razlik pri pojavljanju prirednih vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev v analiziranih podkorpusih smo se posebej posvetili dvema vzročno-pojasnjevalnima povezovalcema, *namreč* in *sicer*, ki sta najbolj izrazito večpomenska in dejansko sodita v obe obravnavani kategoriji (prim. razdelka 4.3.1 in 4.3.2).

Ker je število del v korpusu *Spook* relativno omejeno, je zelo mogoče, da so opaženi fenomeni delno tudi plod avtorskih oz. prevajalskih osebnih slogovnih preferenc, ne pa nujno značilnost prevedenega jezika nasploh. Tako ne moremo na primer sklepati, ali pri rabi povezovalcev na splošno pogosto prihaja do eksplicitacije, saj nekateri prevajalci po taki strategiji posegajo pogosteje kot drugi. Zaradi zelo izrazitega dodajanja povezovalcev v slovenskih prevodih pa kljub neprepričljivi primerjavi z izbranimi slovenskimi izvirnimi besedili menimo, da v prevodih pogosto res prihaja do eksplicitacije kohezivnih sredstev, vendar bi bilo po eni strani treba preveriti tudi prisotnost drugih vrst povezovalcev, po drugi strani pa verjetno še primerjati rezultate za prevodno slovenščino s kakim slogovno bolj primerljivim korpusom izvirnih slovenskih besedil.

Predstavljeno raziskavo je nujno jemati kot začetni, delni vpogled v področje kontrastivne analize vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev med tremi obravnavanimi jeziki, ki bo nedvomno doprinesel k osvetlitvi vloge teh jezikovnih elementov, nenazadnje pa prispeval tudi k boljšemu razumevanju in sprejemanju prevodov v slovenski jezik.

Literatura

- Bajec, Anton in sod., 2000: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Baker, Mona, 1993: Corpus linguistics and translation studies: implications and applications. Baker, Mona, Gill Francis in Elena Tognini-Bonelli (ur.): *Text and technology: in honour of John Sinclair*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 233–250.
- Baker, Mona, 1995: Corpora in Translation Studies. An Overview and Some Suggestions for Future Research. *Target* 7(2). 223–243.
- Baker, Mona, 1996: Corpus-based translation studies: The challenges that lie ahead. Somers, Harold (ur.): *Terminology, LSP and Translation. Studies in Language Engineering in Honour of Juan C. Sager*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. 175–186.
- Baroni, Marco in Silvia Bernardini, 2005: A New Approach to the Study of Translationese: Machine-learning the Difference between Original and Translated Text. *Literary and Linguistic Computing* 21 (3). 259–274.
- Blum-Kulka, Shoshana, 1986: Shifts of Cohesion and Coherence in Translation. House, Juliane in Shoshana Blum-Kulka (ur.): *Interlingual and Intercultural Communication*. Tübingen: Narr, 17–35.
- Balažič Bulc, Tatjana, 2010: Pozicija konektorjev v makrostrukturi znanstvenega članka. Vintar, Špela (ur.): *Slovenske korpusne raziskave*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 54–71.

- Balažič Bulc, Tatjana in Vojko Gorjanc, 2009: Corpus tagging of connectors: the case of Slovenian and Croatia academic discourse. Mählberg Michaela, Victorina González-Díaz in Catherine Smith (ur.): *Proceedings of the Corpus Linguistics Conference CL2009. 20-23 July 2009*. Liverpool: University of Liverpool. ucrel.lancs.ac.uk/publications/cl2009/363_FullPaper.doc (Dostop 19. 4. 2014)
- Bowker, Lynne, 2001: Towards a Methodology for a Corpus-Based Approach to Translation Evaluation. *Meta* 46(2). 345–364. <http://www.erudit.org/revue/meta/2001/v46/n2/002135ar.pdf> (Dostop 19. 4. 2013)
- Černelič Ivanka, 1991: Členek kot besedna vrsta v slovenskem knjižnem jeziku. *Jezikovni zapiski* 1. 73–85.
- Černelič Kozlevčar, Ivanka, 1993. O delitvi členkov. *Zbornik Slavističnega društva Slovenije* 3. 213–225.
- Dijk, Teun A. van, 1977: Connectives in Text Grammar and Text Logic. Dijk, Teun A. van in János S. Petöfi (ur.): *Grammars and Description. Studies in Text Theory and Text Analysis*. Berlin/New York: Walter de Gruyter. 11–63.
- Englund Dimitrova, Brigitta, 2005: *Expertise and Explicitation in the Translation Process*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Gorjanc, Vojko, 1998: Konektorji v slovničnem opisu znanstvenega besedila. *Slavistična revija* 46/4. 367–388.
- Gorjanc, Vojko, 2005: *Uvod v korpusno jezikoslovje*. Domžale: Izolit.
- Grad, Martin, 2010: Izražanje osebnosti v akademskem diskurzu: primerjava rojenih in tujih govorcev angleščine. Vintar, Špela (ur.): *Slovenske korpusne raziskave*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 72–89.
- Halliday, Michael Alexander Kirkwood, 1993: Quantitative Studies and Probabilities in Grammar. Hoey, Michael (ur.) *Data, Description, Discourse: Papers on the English Language in Honour of John McH. Sinclair*. London: Harper-Collins. 1–25.
- Halliday, Michael Alexander Kirkwood in Ruqaiya Hasan, 1976: *Cohesion in English*. London: Longman.
- Hirci, Nataša, 2012: Electronic Reference Resources for Translators: Implications for Productivity and Translation Quality. *Interpreter and Translator Trainer* 6/2, 219–235.
- Hirci, Nataša, 2013: Pogostost vzročno-pojasnjevalnega *namreč* v izvorniku in prevodu: korpusni pristop. Vintar, Špela (ur.): *Slovenski prevodi skozi korpusno prizmo*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 32–53.
- Jakop, Nataša, 2000: Vežanost poudarnih členkov na določeno besedno vrsto oziroma stavčni člen. *Jezikoslovni zapiski* 6. 67–80.
- Jurko, Primož, 2007: Divergent polysemy: the case of Slovene *namreč* vs. English namely. *ELOPE VII/1–2: Studies in the English language and literature in Slovenia*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 29–41.

- Klaudy, Kinga, 2008: Explication. Baker, Mona in Gabriela Saldanha (ur.): *Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*. London/New York: Routledge. 104–108.
- Malmkjær, Kirsten, 1998: Love thy neighbour: Will Parallel Corpora Endear Linguists to Translators? *Meta* 43(4). 534–541. <http://www.erudit.org/revue/meta/1998/v43/n4/003545ar.pdf> (Dostop 19. 4. 2013)
- Mikolič Južnič, Tamara, 2011: Vpliv besedilnih tipov na pojavljanje nominalizacije v slovenščini: korpusna raziskava. Kranjc, Simona (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki. Obdobja* 30. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 321–327.
- Pisanski Peterlin, Agnes, 2007: Raziskave metabesedilnosti v uporabnem jezikoslovju: pregled področja in predstavitev raziskovalnega dela za slovenščino. *Jezik in slovstvo* 52/3–4. 7–19.
- Pisanski Peterlin, Agnes, 2010: Se za strukturiranje besedila v prevodih uporabljajo drugačni elementi kot v izvirniku? Korpusna analiza medpovednega in medstavčnega in. Vintar, Špela (ur.): *Slovenske korpusne raziskave*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 156–177.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2007: Vloga povezovalcev v govornem diskurzu. *Jezik in slovstvo* 52/3–4. 21–32.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2009: *Povezovalci v francoščini: od teoretičnih izhodišč do analize v diskurzu*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2011: Slovenski členki v luči Ducrotove integrirane pragmatike. Kranjc, Simona (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki. Obdobja* 30. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 405–411.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2013: Primerjava slovenskih prevodnih variant povezovalca mais v francosko-slovenskem vzporednem korpusu. Vintar, Špela (ur.): *Slovenski prevodi skozi korpusno prizmo*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 120–142.
- Sinclair, John McHardy, 1997: Corpus Evidence in Language Description. Wihmann, Ann, Steve Fligelstone, Tony McEnery in Gerry Knowles (ur.): London/New York: Longman.
- Skubic, Andrej, 1999: Oglad kohezijske vloge slovenskega členska. *Slavistična revija* 47/2. 210–238.
- Smolej, Mojca, 2004: Členki kot besedilni povezovalci. *Jezik in slovstvo* 49/5. 45–57.
- Tognini-Bonelli, Elena, 2001: *Corpus Linguistics at Work*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Toporišič, Jože, 1991 [1976]: *Slovenska slovnica*. 3. ponatis. Maribor: Obzorja.
- Toury, Gideon, 1995: *Descriptive Translation Studies and beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Vintar, Špela in Darja Fišer, 2009: Gradnja in analiza korpusov za prevodoslovne raziskave. Kocijančič Pokorn, Nike (ur.): *Sodobne metode v prevodoslovnem raziskovanju*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 80–109.

- Vintar, Špela, 2010: Luščenje terminologije iz angleško-slovenskih vzporednih in primerljivih korpusov. Vintar, Špela (ur.): *Slovenske korpusne raziskave*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 37–53.
- Vintar, Špela (ur.), 2013: *Slovenski prevodi skozi korpusno prizmo*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Williams, Ian A., 1996: A Translator's Reference Needs: Dictionaries or Parallel Texts? *Target* 7(2). 275–299.
- Zanettin, Federico, 2002: Corpora in Translation Studies. Yuste Rodrigo, Elia (ur.): *Language Resources for Translation Work and research. LREC 2002 Workshop Proceedings*. Las Palmas de Grand Canaria. 10–14.